

RAPPORT FRÅN TVÅ KONFERENSER

I. *The Strindberg Legacy / Arvet efter Strindberg*, Stockholms universitet, 31 maj–3 juni 2012

Den 18:e internationella Strindbergskonferensen – *The Strindberg Legacy / Arvet efter Strindberg* arrangerades vid Stockholms universitet, i samarbete med Strindbergssällskapet, den 31 maj till 3 juni 2012. I arrangemangskommittén ingick Roland Lysell (litteraturvetenskap, ordförande), Willmar Sauter (teatervetenskap), David Gedin (litteraturvetenskap, Uppsala), Per Stam (Samlade Verk), Katarina Ek-Nilsson (Strindbergssällskapet) och Karin Aspenberg (konferenssekreterare). Konferensen öppnades av universitetets rektor Kåre Bremer som höll ett fascinerande anförande om Strindberg och botaniken, där bland annat floran i *I havsbandet* stod i fokus.

Vid konferensen hölls plenarföreläsningar av Björn Meidal, som gav en översikt över Strindbergs internationella betydelse, framför allt på teaterscener samt för avantgardekonstnärer inom litteratur och film fram till Sarah Kane och Lars von Trier, och Strindbergs roll i Skandinavien som levande myt och ämne för sentida författare, av Olle Granath, som gav en innehållsrik översikt över Strindbergs måleri, och av den amerikanske teaterregissören Robert Wilson som presenterade ett flertal egna produktioner, bland annat *Ett drömspel* på Stockholms Stadsteater 1998. Dessutom arrangerades en regissörspanel med Hilda Hellwig, Karl Dunér, Pontus Stenshäll och Mattias Andersson, vilka alla gjort uppskattade iscensättningar av Strindberg under de senaste åren, samt en ung forskarpanel bestående av Anna Cavallin, Karin Aspenberg och Ann-Sofie Lönngren som presenterade sina

avhandlingsprojekt respektive doktorsavhandlingar. Konferensdeltagarna fick också se Anna Pettersson framföra en förkortad version av sin hyllade enpersons uppsättning av *Fröken Julie* på Strindbergs Intima Teater och lyssna till Kristina Adolphson som reciterade valda Strindbergstexter.

Under aderton sessioner presenterades ett sextiofem föredrag.

En viktig händelse på den svenska bokmarknaden 2012 är utgåvan av *Ockulta Dagboken* i nationalupplagan av August Strindbergs Samlade Verk. Huvudredaktören Per Stam redogjorde för utgivningsarbetet. Under rubriken ”mysterium tremendum” satte Vera Gancheva verket i relation till Emanuel Swedenborgs drömbok.

Ämnet Strindberg och översättning togs upp i flera sessioner. Elena Balzamo presenterade tankegångar som byggde på rön hon tidigare redogjort för vid symposiet ”Strindberg översatt” på Vitterhetsakademien i januari 2012, Agnes Broomé diskuterade Strindbergöversättningar i Storbritannien idag, medan Lars Liljegren visade hur viktoriensk censur påverkat en engelsk översättning av *Giftas* samt hur denna kommit att finnas kvar på bokmarknaden, även sedan mer adekvata nutida översättningar utförts. Problematiken kring *En dæres försvarstal / Le Plaidoyer d'un fou* fokuserades utförligt och detaljerat av Gunnel Engwall och Alexander Künzli. Karin Tidström tog upp stilistiska problem vid översättning av Strindbergs naturvetenskapliga skrifter från franska. Ann-Charlotte Hanes

Harvey hade ett något annorlunda fokus och diskuterade utmaningar vad gäller Strindbergs dramaturgi i dagens USA.

Den rent lingvistiska Strindbergforskningen representerades av Kristina Nilsson Björkenstam, Sofia Gustafson och Mats Wirén som gav en inblick i databasen Stockholm University Strindberg Corpus. Olle Josephson gav en intressant inblick i det språkhistoriska Strindbergssarvet och Mariusz Kalinowski gick igenom bibelallusioner i *Inferno*.

Den komparativa Strindbergforskningen avsätter fortfarande viktiga resultat. Tobias Dahlkvist valde ämnet Strindberg och Vilhelm Ekelund och Maria Mårzell diskuterade Anne Charlotte Lefflers drama *Sanningens vägar* i förhållande till *Ett drömspel*. Erik Svendsen satte Strindbergs *Fadren* i relation till Lars von Triers *Antichrist*. Annie Bourgignon redogjorde för de svenska 40-talisternas (Lindegren, Vennberg med flera) förhållande till Strindberg utifrån bl.a. tidskriftsartiklar i *40-tal* och *Utsikt*. Strindbergs intresse för den katolska franska traditionen under och efter infernokrisen belystes av Mickaëlle Cedergren. Helen Zhang gav en god inblick i den kinesiske moderne klassikern Lu Xuns förhållande till Strindberg utifrån dennes *The Wanderer* och Strindbergs *Till Damaskus*. Antoine Guémy redogjorde för Strindbergsreminiscenser i Sofia Fredéns ungdomsdramatik och Lagercrantzforskaren Stina Otterberg uppehöll sig vid dialogen Lagercrantz-Strindberg. Henrik Johnson sökte läsa Strindbergs texter i en kontext av esoteriska texter.

Mycket stark är tendensen att belysa Strindberg som kulturhistoriker och Strindberg i en etnologisk kontext. Strindbergsmuseets chef Stefan Bohman uppehöll sig vid frågeställningar kring Strindberg som kulturarv och museernas presentation av Strindberg. Strindbergssällskapets ordförande Katarina Ek-Nilsson diskuterade Strindbergs plats i den svenska etnologins historia; Strindbergs tankegångar kring den "folkliga" seders ursprung i högreståndskultur aktualiserades av

den tyske forskaren Hoffman Kraye först tjugo år senare. Jorge Simón Izquierdo Diaz tog upp Strindbergs beskrivning av skandinavisk-iberiska relationer i "Spanska-Portugisiska minnen ur svenska historien".

Sylvain Briens belyste Strindbergs botaniska och ekologiska texter i förhållande till 1800-talets Paris, Ann-Charlotte Gavel Adams reflekterade över Strindbergs kännedom om den tidiga filmkonsten vid tiden för *Legender*, medan Ulf Peter Hallberg gav en fascinerande inblick i Strindbergs kontakt med kultur och teaterliv i Köpenhamn 1887–89.

Jan Balbierz sökte placera Strindbergs syn på kulturen i den europeiska modernismens historia och Massimo Ciaravolo diskuterade Strindbergs ståndpunkter i uppsatserna i *Likt och olikt*. Astrid Regnells föredrag rörde Strindbergs tankar kring objektiva kriterier för litteraturbedömning i artiklarna från Strindbergsfejden.

Den genusinriktade Strindbergforskningen visade sig vara mycket livaktig. Cecilia Carlander behandlade Strindberg och äktenskapsfrågan i kontexten kring *Giftas* tillkomst och Anna Cavallin uppehöll sig vid konsumtionskultur och genus i samma novellsamling. Kristina Sjögren sökte inringa huvudpersonen Axels karaktär i *En dæres försvarstal* med hjälp av S. Lansers berättarteori. Ann-Sofie Lönnngren reflekterade över kropp och identitet i Strindbergs prosatexter och dramatik, medan Ebba Witt-Brattström fokuserade "utformningen av könshatets dunkla instinkter".

En utpräglad fenomenologisk inriktning hade Karin Aspenbergs av tematisk kritik influerade anförande om Intets fenomen i Strindbergs värld, medan Anna Jörngården från kulturteoretisk utgångspunkt diskuterade det nostalgiska tillbakablickandet i vissa av Strindbergs 1890-talsverk.

Vissa sessionsbidrag fokuserade specialaspekter av Strindbergs verk och dess inflytande. Håkan Tryggers anförande om Strindberg på gymnasiet hade didaktisk inriktning och visade på möjligheterna för Strindbergsläsning i

dagens svenska skola. David Gedin visade hur Strindberg "övertog" Gustaf af Geijerstams succé *Boken om Lille-bror* och förvred den till berättelsen i *Svarta fanor*. I ett Foucaultinspirerat anförande belyste Irina Hron-Öberg det pseudovetenskapliga språket i *I havsbandet*, "Systemet är Ariadnetråden", och Göran Söderström talade om Strindbergs måleri och den slumpmässiga konsten.

Strindbergs dramatik ägnades, som brukligt vid internationella Strindbergkonferenser, mycken uppmärksamhet även vid *The Strindberg Legacy*. Hannah Hinz gjorde i anslutning till sitt avhandlingsarbete en näranalys av Strindbergs musikaliska arv i kammarspelen, Ture Rangström, chef för Strindbergs Intima Teater, redogjorde för sin teater och dess traditioner. Roland Lysell sökte betrakta Strindbergs fem kammerspel utifrån den postdramatiska teaterns estetik, så som den presenterats av bl.a. Hans-Thies Lehmann. Strindberg sattes i relation till svenska scenkonstnärer av Richard Bark som diskuterade några av skådespelaren Lars Hanssons (1886–1965) sjutton Strindbergroller i de trettio olika Strindbergstolkningar där han medverkade, Birgitta Steene, som belyste Strindberg som dramaturgisk vägvisare till och besläktad visionär med Ingmar Bergman, samt Egil Törnqvist som visade hur Ingmar Bergman utnyttjar Strindbergsdramer i filmmediet, bland annat i *Sommarnattens leende*, *Smultronstället* och *Fanny och Alexander*. Muril Basa reflekterade över några av rollfigurerna i Strindbergs viktigaste verk utifrån en idéanalytisk synpunkt.

I sessionerna om Strindbergstolkningar på olika länders teaterscener belyste Franco Perrelli italienska Strindbergstolkningar från 2000-talet, bland annat Luca Ronconis *Ett drömspel*. Tânia Filipe e Campos gav en överblick över 109 år av Strindbergproduktioner i Portugal, Víctor Grovas gav en historisk översikt över Strindberg i Mexico och Louise von Bergen analyserade två iscensättningar av *Fodringsägare* i Montevideo.

Arunas Bliudzius gav en översikt över den religiösa aspekten i iscensättningar av Saulius Varnas, Gytis Padegimas, Jonas Vritkus, Gintaras Varnas och Oskaras Korsunovas i Litauen. Gytis Padegimas gav själv insyn i sina åtta Strindbergproduktioner, bland annat av *Den starkare*, dels från kommunisttiden, dels från självständighetstiden. Irene Kostyllanchenko gav en översikt över August Strindberg på vitrysk teater.

Särskilda iscensättningar analyserades av Axel Englund, som utförligt presenterade Luc Bondys iscensättning av den belgiske kompositören Philippe Boesmans *Julie* med libretto av Bondy och Marie-Louise Bischofberger på nationaloperan La Monnaie i Bryssel, Rikard Hoogland, som återgav sina intryck av iscensättningar av *Till Damaskus* och *Ett drömspel* på Moment Teater i Stockholmsförorten Gubbängen och Tiina Rosenberg belyste hur skildringar av äktenskap, skilsmässa och sexualitet hos Strindberg gestaltas i moderna iscensättningar.

Vid sidan av den vetenskapliga verksamheten såg konferensdeltagarna gemensamt en föreställning av *Ett drömspel* i Mattias Anderssons regi på Stockholms stadsteater. De deltagare som så önskade erbjöds ett besök på Stockholms stadshus, en presentation av Strindbergsmuseet, en guidning på Strindbergs Intima Teater av teaterchefen Ture Rangström samt ett besök med guidad visning på Kymmendö. Den avslutande banketten hölls på Moderna museets restaurant.

The Strindberg Legacy / Arvet efter Strindberg visade hur den moderna Strindbergsforskningen livaktigt utvecklas i divergerande riktningar inom forskningen idag, såväl inom Sverige och Europa som i USA, Kina och Latinamerika.

Här följer Björn Meidals föredrag vid konferensen, som i likhet med övriga *keynotes* framförde sitt bidrag på engelska.

Roland Lysell

STRINDBERG – IN SWEDEN AND IN THE WORLD

av Björn Meidal

In his native country, August Strindberg is considered the most Swedish of all Swedish writers. Yet he is also the most international of all Swedish writers. His drama *Miss Julie* is actually said to be the most commonly performed drama in the world today. Yet it is also his most Swedish play. It would be easy to continue to call attention to further national and international paradoxes of this kind.

Strindberg lived abroad for almost half his working life, from 1883 to 1899. Restlessly, he took up residence in one part of Europe after another: France, Switzerland, Denmark, Austria and Germany.

One of his objectives was to conquer the world as a writer. If he could bring the world to submission, Sweden would also fall at his feet. The cultural capital of the world at that time was Paris: if that elegant city fell, then rustic, elusive Stockholm might also be induced to open its arms to him.

In 1892 Strindberg moved to Berlin. International success ensued. Strindberg's works were translated at an ever faster rate. His dramas *Miss Julie*, *Creditors* and *The Father* were performed in Paris in 1893–94. Strindberg triumphed: he was the first Swedish dramatist to be performed in the capital of theatre! French objections were raised against this "invasion of the Scandinavian barbarians".

The writer who was perhaps the most Swedish of all authors came to belong to the world. The man who revitalised the Swedish language also became a vitalizer of world drama.

But there was still a long way to go. In 1889 *Miss Julie* was to have its world premiere in Copenhagen, but the censor intervened with a ban. The Swedish publisher had refused to print the drama. As for the Swedish premiere, Strindberg had to wait sixteen years. The critics had already dismissed this work as "one big mistake" written in "a language that is scarcely used anywhere but in dens of intoxication and iniquity".

It was possible to stage *The Father* in 1890, for a private audience at the Freie Bühne in Berlin. However, once again the censor stepped in and prohibited further performances. Strindberg had gained a reputation as a Swedish sensationalist, and his ideas were thought to resemble those of the banned German Social Democratic Party. At the Swedish premiere in 1888, the reviewers had quoted Hamlet: "O, horrible! O, horrible! most horrible!"

The Dance of Death was written in 1900, but its opening night had to wait until 1909 – and then took place at the small Intimate Theatre in Stockholm founded by Strindberg himself. A leading critic wrote: "This Dance of Death is a coarse, plodding and dull clog dance, capable neither of moving nor captivating its audience."

In June 1928, there was a storm in French theatre life. Strindberg's *A Dream Play*, directed by Antonin Artaud, had its premiere at the Théâtre Alfred Jarry in Paris. Hardly had the curtain risen when the audience began

to disturb the performance by whistling and shouting. Verbal and guttural exchanges soon escalated into regular close combat. The reason was that the Surrealists, led by André Breton, wished to protest against Artaud's aesthetics of the theatre of "cruelty". The police had to intervene, and five angry Surrealists were dragged away.

Very briefly, this is the stage history of four of Strindberg's dramas that effected a revolution in world drama. Strindberg's life – like the story of how his works came to conquer the world – is dramatic. Police intervention, censorship, banning and uncomprehending criticism from the most varied standpoints long cast shadows over his work, both in his homeland and abroad. The reasons were political, religious, aesthetic or moral.

Strindberg's naturalist plays, through which he tried to become the Zola of drama, dealing with the relationship between man and woman, individual, family and society, left their mark on American playwrights such as Eugene O'Neill, Tennessee Williams, Arthur Miller and Edward Albee; as well as the "young, angry men" of Great Britain – John Osborne, Arnold Wesker, and Harold Pinter. O'Neill stated, when he received his Nobel Prize in 1936: "I am only proud of my debt to Strindberg [...]. For me, he remains, as Nietzsche remains in his sphere, the Master, still to this day more modern than any of us, still our leader."

Paradoxically Strindberg's *Dance of Death* could also stimulate both the form and the theme of Jean-Paul Sartre's existentialist play *Huis Clos (No Exit)*.

As regards Strindberg's history plays, a straight line goes from his drama *Gustavus Adolphus* to *Mutter Courage und ihre Kinder (Mother Courage)* and the *epic theatre* of Bertolt Brecht.

Strindberg's expressionist-symbolist plays are the foundation of the theatre of the absurd.

They ranged over broad international perspectives, and from Paris exerted influ-

ence over the entire literary avant-garde: the Frenchmen Albert Camus – one of the founders of the French Strindberg Society! – and Jean Genet, the Irishman Samuel Beckett, the Russian Artur Adamov, the Romanian Eugène Ionesco and the Pole Witold Gombrowicz.

The Swiss playwright Friedrich Dürrenmatt proclaims: "Modern drama starts with the second act of Strindberg's *The Ghost Sonata*." He is, of course, referring to how absurdism's main characterisation, showing but not arguing about the absurdity of man's condition, and the transformation of metaphor into scenic reality, created a new and revolutionary dramaturgy.

Absurdism's strong criticism of the role of language – how language is used not to communicate but as something to hide behind – is also a Strindbergian heritage. Furthermore, Strindberg and the modern absurdists agree that words can be used as weapons and a way to kill. The Student in Strindberg's *The Ghost Sonata* murders The Young Lady just by talking to her. In Ionesco's *La leçon (The Lesson)* the Professor does the same when he repeats the word 'couteau, couteau, couteau' – 'knife, knife, knife' – in front of his defenceless female pupil.

The Absurdists were not only influenced by Strindberg. They were stimulated and tried to compete with him, defeat him, skilfully using the Master's own weapons. Thus, Samuel Beckett's *Endgame* is not only a grateful greeting to the old Swedish patriarch of Absurdism, it can also be seen as a productive, almost Freudian, parricide. Beckett's character Hamm is a radicalised version of Strindberg's Hummel. Maybe both protagonists are successors to the son Ham who in the Bible was cursed by his father Noah. Beckett's pessimistic world view attempts to be even more pessimistic than Strindberg's.

Strindberg, furthermore, exerts indirect influence on the world through the films of his compatriot Ingmar Bergman, who strongly

identified with him and greatly admired him. The importance of the latter's transformation of Strindberg's dramatic configuration of the relations Man versus Woman, Man versus God and Reality versus Dream into film, cannot be overestimated. Thus millions of cineasts worldwide have met the visions, themes and techniques of Strindberg without even being aware of it. Studies have shown that Bergman has contributed to the interest in Strindberg, and Bergman's films have influenced the reception of Strindberg's dramas.

It is also worth noting that the two contemporary Swedish dramatists who have achieved international renown, Lars Norén and P.O. Enquist, both have a deep relationship with Strindberg. In Norén's early works the connection with Strindberg's naturalist family dramas is evident. In Enquist's best-known play, *The Nights of the Tribades*, Strindberg's method of suggestively mixing life, letters and literature, is put to fruitful use.

Strindberg's impact on world drama, however, does not start with the 20th century. It is important to pay attention to his rivalry with the Norwegian Henrik Ibsen, the other great Scandinavian 19th century dramatist. It can be noted that this dramatic competition involved an extremely productive dialogue. Strindberg made many of his plays into answers to questions raised by Ibsen. *The Father*, as well as *The Pelican*, can, in different ways, be considered a reply to Ibsen's *A Doll's House* and *Ghosts*. At the same time, Ibsen, in his dramas, dwells on themes, structures and content in Strindberg's plays. *Hedda Gabler* is for example an ambiguous comment on his Swedish colleague's *The Father* and *Miss Julie*.

It took time before Ibsen and Strindberg triumphed on the stage. But when the Norwegian found his dramatic form he stuck to it. Strindberg, however, kept reinventing himself. His readers and audiences had hardly become accustomed to his dramatic form before he introduced a new one.

Strindberg had already written *Miss Julie* by the time the play of his youth, *Master Olof*, finally met with acclaim.

Miss Julie, which he wrote in 1888, had to wait until 1906 before it had its opening night in Sweden. By that time Strindberg had already written *To Damascus*, and would shortly begin working on his chamber plays.

When The Royal Dramatic Theatre's new building at Nybroplan was inaugurated in 1908, the first play to be put on was Strindberg's *Master Olof*, written almost forty years earlier. Strindberg and his time were never synchronised. He only became recognised in his own country shortly before his death, when he was celebrated with a torchlight procession and a National subscription. But ironically this was due to dramatic and literary works written a long time ago, and not to the newest contributions, such as the chamber plays and the *Blue Books*. Besides only one half of the country was behind him.

Swedish linguists date the birth of modern written Swedish to Strindberg's novel *The Red Room* (1879). His prose, however, the style of which to his compatriots is unmistakable, has not, as has his drama, conquered the world. Not yet at least, it might be wise to add. (New excellent translations of his works are constantly being published.) Still, it has had an important impact, in particular on German literature. Franz Kafka is the most interesting example.

Scholars have stated that Kafka's representative narrative technique, where everything is seen from the hero's, or rather anti-hero's, point of view, in spite of the fact that the story is told in the third person, that is 'he' in stead of 'I', has a strong relation to Strindberg's novel *By the Open Sea*. Furthermore, both Strindberg's and Kafka's all-knowing narrator knows everything about the inside of their anti-heroes, but absolutely nothing about the other characters.

One could, for example, compare the Mummy in the closet in Strindberg's *The Ghost Sonata* with the young Gregor Samsa in Kafka's well known short story "Die Verwandlung" ("Metamorphosis").

The old lady in Strindberg's drama is not metaphorically depicted as a mummy or even as a parrot, she is turned into one. In the same way the unfortunate Samsa does not wake up on a bad day feeling like a miserable and clumsy beetle. He is literally *transformed* into one. Kafka wrote in his diary 1915: "My condition is better, since I have read Strindberg. I am reading him not to read him but to be able to lie at his chest. He holds me like a child on his left arm. I am sitting there as a man on a statue. Ten times I am in danger of falling down, but at the eleventh attempt I sit steadily, I am secure and I have a great view."

Thus, the German literary absurdist prose tradition, strongly descending from Kafka – Elias Canetti, Thomas Bernhard and others – also has its roots in Strindberg. (One of Bernhard's stage characters asks provocatively: "Kennen Sie Strindberg? Das ist ein Mann. Alles andere ist nichts." – "Do you know Strindberg? That is a man. No one else is.")

It is more difficult to make definite statements about the importance of Strindberg for contemporary world literature and drama. Partly of course because the literary canon – of which the revolutionary Strindberg now is a part – is becoming more and more marginalised. Partly because it is difficult to take stock of the situation.

By way of illustration one can for example compare the substantial response provided to a questionnaire from the Strindberg Society to leading international authors in 1949, the centenary of Strindberg's birth, with answers to a similar questionnaire made fifty years later, 1999, when the result was not to impressive.

In 1949 many were enthusiastic about Strindberg's importance, among them Albert Camus, Max Brod, Roger Martin du Gard, André Gide och Hermann Hesse.

According to Gide, Strindberg was one of the "grand leaders de l'humanité", and Thomas Mann stated: "Strindberg's influence, moral as well as artistic, can only be compared with that of Tolstoy."

Even in a centenary year like this one, 2012, it can easily be noted that Strindberg's rival Ibsen internationally is played more than Strindberg.

But maybe we can find comfort in the observation that Strindberg is a writer for writers and a dramatist for dramatists.

Two contemporary examples can show that Strindberg continues to play an important role for the artistic avant-garde.

In the world of film: the Danish film director Lars von Trier; and in the world of drama: the playwright Sarah Kane, one of the most important British post-war dramatists, who committed suicide at the age of 28 in 1999.

The way images and guilt are chained together in Lars von Trier's film *Antichrist* (2009) is, according to the director's own statement, modelled upon the way Strindberg constructs his crisis in the novel *Inferno*.

To *me* it is also quite obvious that von Trier's film *Dogville* (2003) has a metadramatical structure built upon Strindberg's *A Dreamplay*. The plot cruelly and ironically mirrors Strindberg's drama: Grace is not, as Strindberg's female protagonist, the Daughter of a God, in spite of her biblical name, but the daughter of a common gangster boss. When Grace has visited the little American village, she disappears in her father's car, just as The Daughter of Indra returns to her father in Heaven. Both von Trier's film and Strindberg's play end in the same way: with a purifying fire, albeit of a very different character.

Even the male characters who meet the Daughter of the film seem to mirror the different male figures in Strindberg's drama: the amateur writer Tom corresponds to The Poet, the faithful family father Chuck to The Lawyer.

er and the masochist boy Jason to the optimistic Officer.

Sarah Kane's shocking "theatre of the extreme" – with its vitriolic blend of violence, sexual desire, torture and death – has strong links to Strindberg. The spatial construction with an "outside" and an "inside" in *The Ghost Sonata* is echoed in her play *Cleansed*. Rooms as places of discovery and revelation, stations of pilgrimage – *Stationen drama* – are used in the same way as in Strindberg's later plays.

In contemporary Scandinavian literature there are many examples that the way in which Strindberg uses autofiction, for example in *The Son of a Servant*, inspired writers such as Karl Ove Knausgård, Maja Lundgren and Carina Rydberg.

Talking about Strindberg and the world, I would like to underline another important point:

Strindberg scholarship and Strindberg stage history in Sweden were long formed by our extensive knowledge of Strindberg's personal life. The emphasis was on *biography*, and on the question from *where* Strindberg derived his material. In this context, foreign countries, which have not in the same manner been marked by this knowledge, have greatly helped to renew and deepen the picture.

The German-Austrian director Max Reinhardt, for example, convincingly demonstrated, at the time of World War One, that Strindberg's chamber plays, which in Sweden mostly had been ridiculed or even become a laughing stock, *were* indeed playable.

Even in the 1920s a specifically Swedish Strindberg tradition was established, both in scholarship and on stage.

Reinhardt's expressionist productions of *The Ghost Sonata* and *A Dreamplay* (which travelled to Stockholm in 1917 and 1921) stimulated Strindberg scholarship in Germany and resulted in a series of psycho-pathographies. In Sweden this may have contributed to a strong counter-reaction.

Martin Lamm, the father of Strindberg scholarship, emphasised the question of from *where* Strindberg got his material and his inspiration, not on *how* he dealt with it artistically. He placed Strindberg in a specifically Swedish context: Strindberg's biography and his geographic surroundings. Olof Molander, the father of the Swedish Strindberg stage tradition, willingly assisted.

The protagonist, The Unknown, in *To Damascus*, The Poet in *A Dreamplay* and the Old Gentleman in *Stormy Weather* were all given illusory Strindberg masks when acted in Sweden. The ambition was to portray Strindberg as "Swedish" and to "normalize" the picture of him formed by German expressionism.

In Sweden, the interest in the person August Strindberg has always been at least as great as interest in his works. The "real" Strindberg (whoever *he* is) has successfully competed with his fictional characters.

In this context it is perhaps interesting to note that this Swedish Strindberg tradition on stage is hardly possible any longer today.

On the other hand, plays and novels *about* Strindberg still continue to fascinate Swedish audiences and readers. The inventor of the world famous Swedish police investigator, Wallander, Henning Mankell, recently published nine one-act plays on Strindberg.

Strindberg's wives are given new life or take their late revenge in novels, and Strindberg himself makes his entry dressed in his usual hat, hair tousled as it should be and with an illusory moustache and beard glued on the actor's face by a skilful make-up-man.

Strindberg's use of his own life to create art captivated, thrilled and shocked his contemporaries. In our own time, where the craving for reality, more and more, poses a threat to fiction, this tendency can easily be understood.

The Swedish Strindberg has become a living myth. His face is recognised by everyone, and

all Swedes seem to hold their own strong opinion. Particularly on memorial days and jubilees old clichés reappear in the media almost automatically, positive as well as negative ones – all in fact dating back to the great Strindberg Feud in 1910–12. He is still “the Madman”, “the Great Hater”, “the Misogynist” or the “Writer of the People”.

The world, on the other hand, has always been more interested in Strindberg the dramatist and has discovered themes and structures in Strindberg, which the Swedes have had difficulties to see.

The world suffers with *Miss Julie* notwithstanding its ignorance of the Swedish way of celebrating Midsummer and the Swedish system of agricultural labour, the so called *statar-system*.

Traditional Lutheran remorse for one’s sins, sexual anxiety and attacks on the cult of motherhood have not prevented *The Pelican* from becoming Strindberg’s most widely performed play in Catholic Italy.

His play about the Swedish king Charles XII was criticized in Sweden for its anachronisms and lack of heroism. But when the drama was staged in the US in the 1950s the critics were stunned. They didn’t know anything about the Swedish hero king and probably thought that this taciturn and mysterious man was a soul mate of Shakespeare’s King Lear or Alfred Jarry’s Ubu roi. Thus they were surprised to, correctly, discover that the play’s main theme – a man waiting for his death – was nothing else than Beckett fifty years before Beckett.

In Strindberg’s case, the labelling attempts of literary historians and drama theorists easily result in didactic simplifications. Strindberg was, on the one hand, constantly running counter to his contemporaries. On the other, all the “isms” of the 19th century – Darwinism, Nihilism, Socialism, Realism, Naturalism, Nietzscheanism, Symbolism – found in him, as in few, if any, contemporary fellow authors, a hotbed. His ideals were, however, hardly for-

mulated before they were abandoned. Strindberg the artist is faithless to the theorist of the same name.

Let me only mention one example: It is of course easy to find evidence for the view that Strindberg was a misogynist – in his letters and essays. But it is much more difficult to do so in his dramatic works. In the preface to *Miss Julie* Strindberg writes that he wants to describe a “half-woman” or an “amazon”. But the Miss Julie of the play and her demands for sexual rights and equality is something quite different. Her dream of wanting to see Jean’s sex “swim in a lake of blood” rather leads our thoughts to the radical feminism of our times, maybe even to Valerie Solanas and her SCUM, Society for Cutting Up Men. Furthermore Solana’s text is written with almost the same thundering energy, with the same effective mixture of truth and insanity that was often the mark of Strindberg’s propagandist prose.

Meanwhile or finally, Strindberg is a timeless writer, as the new experiences and “isms” of the 20th and 21st centuries – psychoanalysis, expressionism, absurdism, surrealism, existentialism, Jung’s myth interpretation, postmodernism, gender and queer studies, and ecology – were to discover in full. In the words of Franz Kafka: “We are Strindberg’s contemporaries and successors.”

II. *Scandinavian Spaces: Memory – Art – Identity*, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet, 7–9 juni 2012

Centre for Scandinavian Studies etablerades i augusti 2010 som ett permanent samarbete mellan Språk- och litteraturcentrum vid Lunds universitet och Institut for Nordiske studier og Sprogvidenskab vid Köpenhamns universitet, tack vare ekonomiskt stöd från en av den europeiska unionens strukturfonder, Interreg IVa. CSS består inte av en institution i rent fysisk bemärkelse. Snarare har det karaktären av ett nätverk, i vilket en rad olika institutioner i och utanför Norden ska kunna stå i tät förbindelse med varandra, men vars organisatoriska bas är förlagd till Köpenhamn och Lund. Den långsiktiga målsättningen är att centret ska bli världsledande vad gäller forskning och avancerad utbildning inom det skandinaviska kulturområdet.

Den huvudsakliga uppgiften för CSS är att föra ut de medverkande institutionernas forskning och utbildning till skandinavister i andra länder, och samtidigt internationalisera centrets forskning och utbildning. Detta sker exempelvis genom att arrangera kurser, seminarier och konferenser för utländska forskare, doktorander och mastersstuderande men även genom den acta-serie som började utkomma 2011 och den internationella webb-portal för Scandinavian Studies som planeras inför 2013. CSS ser dessa verksamheter som viktiga inte minst därför att vi i våra egna länder kan märka ett vikande intresse för den nordiska kulturen och det nordiska samarbetet. Utomlands har intresset för Norden däremot ökat under senare år, kanske framförallt i Östeuropa och

i Asien, där en stark ekonomisk expansion pågår och där det nordiska välfärdssamhället för många har kommit att framstå som ett ideal.

Den 7–9 juni 2012 arrangerade CSS sin andra internationella konferens med titeln *Scandinavian Spaces: Memory – Art – Identity* på Språk- och litteraturcentrum vid Lunds universitet. En rad forskare från Skandinavien och Europa samlades här för att diskutera rummets eller platsens betydelse i nordisk litteratur, film, bildkonst och kultur. Föredragen och samtalen kom också i hög grad att handla om studiefältets villkor, och om hur samarbetet inom Scandinavian studies ska kunna stärkas – nationellt och regionalt, skandinaviskt och globalt.

Vid konferensen stod sålunda Skandinavien och utvecklingen inom skandinavistiken i fokus, med föredragshållare från Sverige, Danmark, Tyskland, Storbritannien och USA. Föreläsningar hölls av Dan Ringgaard: "Stedsans i Norden. Teori og praksis", Per Thomas Andersen: "Hostpitalitet. Hjem-stedet som endringsarena i et globaliseret Skandinavia", Jan Anders Diesen: "Planting Flags. Claiming the Ice", Lill-Ann Körber och Ebbe Volquardsen: "Er Grønland et 'skandinavisk sted'? Koloniale minder, nordisk exceptionalisme og nordatlantiske perspektiver ved Nord-Europainstitut", Tore Helseth, Mats Jönsson och Lars-Martin Sørensen: "Brotherland/Borderland. Neighbour Images in Scandinavian Newsreel 1939–1945", Maaret Koskinen:

”Urban Spaces, Transatlantic Crossdraughts. Stockholm as Imaginary Cityscape”, Claire Thomson: ”Multisensory Mapping in Contemporary Nordic Cinema”, Anne-Marie Mai: ”Stedet som litteraturhistorisk udfordring. Om ideer og erfaringer i forlængelse af projektet ’Hvor litteraturen finder sted. Bidrag til dansk litteraturhistorie’”, Jan Rosiek: ”Symbols and Allegories by the Sea. Figurative Space in Modern Danish Poetry”, Elisabeth Friis: ”Tree Huggers? Fysiomorfisme og økokritik i skandinavisk samtidslyrik”, Fredrik Nilsson: ”Att ’sätta Følelsen i Bevægelse’. Skandinavismen i det offentliga rummet vid 1800-talets mitt”, Lasse Horne Kjøeldgaard: ”Spaces of the Scandinavian Welfare State” samt av Petra Broomans och Dag Blanck.

Här följer Broomans och Blancks föredrag, ”Kreativa lösningar och missade chanser. Hur överlever den akademiska skandinavistiken i världen?” respektive ”Från det norröna till välfärdsstaten. Scandinavian studies i USA” (det senare hållet på engelska men här översatt till svenska av föredragshållaren/författaren). De båda anförandena behandlar alltså, som titlarna låter förstå, den för svensk och nordisk litteraturvetenskap betydelsefulla frågan om läget för den internationella skandinavistiken.

Anders Mortensen & Daniel Möller

KREATIVA LÖSNINGAR OCH MISSADE CHANSER

Hur överlever den akademiska skandinavistiken i världen?

av Petra Broomans

Det är inte första gången jag håller ett föredrag eller deltar i en paneldebatt om den akademiska skandinavistikens läge utanför Norden. Första gången var 1992 i Karlstad (då en högskola) där jag presenterade en optimistisk berättelse och några ambitiösa planer. Vid det läget hade jag deltagit i mina första IASS-konferenser (International Association for Scandinavian Studies), där jag hade mött intressanta äldre skandinaver som fascinerade mig och som jag beundrade. Min egen akademiska fostermor och förebild var Amy van Marken (1912–1995), som tillhörde IASS-konferensernas kärna av fasta deltagare. Hon var en av representanterna för en skandinavistik som varit med om att skapa en modern utbildning vid universiteten och hon tillhörde den generation skandinaver som grundade IASS. 1900-talet var perioden då skandinavistiken – åtminstone i Europa – blomstrade, men i själva verket började jag min bana inom ämnet med IASS-konferensbesök och paneldebatter i en tid då de första vissnade bladen redan hade blivit synliga. Nedläggningen av skandinavistiska institutioner under perioden 1960–1986 vid universiteten i Nederländerna (Leiden, Nijmegen, Amsterdam [VU] och Utrecht) var 1992 ett faktum och för närvarande finns det endast två institutioner kvar i Nederländerna – i Amsterdam (UvA) och i Groningen – där man kan läsa danska, norska och svenska som huvudämne. I Belgien finns en institution i Ghent som erbjuder svenska som huvudämne och danska och norska som sidoämne.¹

På 1990- och 2000-talen skulle läget försämrats även i andra länder. År 2004 organiserades i Stockholm ett symposium av Vitterhetsakademien, där den hotade skandinavistiken i Tyskland var föremål för diskussion.² Nästa tillfälle blev IASS-konferensen i Åbo 2006, och samma år en annan konferens i Ghent. Mina inlägg i paneldiskussionerna handlade framför allt om profileringar och strategier. Jag trodde att det skulle gå att överleva och att vi skulle kunna skapa en säker framtid för nordiska studier utanför Norden.

Fenomenet skandinavistik

Men först några utgångspunkter och en allmän bakgrund till fenomenet skandinavistik utanför Norden. Skandinavien och Europa har alltid haft ett förhållande som pendlat mellan konflikt (tänk på Vikingatiden, den beskrivs helt annorlunda i allmäneuropeiska historieböcker än i nordiska) och fascination. Så fanns kring Eddan ett slags Ossianism och på 1700- och 1800-talen beskrev man i reseskildringar det vilda och exotiska landskapet. Under slutet av 1800-talet fanns det ett stort intresse för det moderna genombrottets litteratur i hela Europa och i USA. Inom vetenskapshistorien finns ett stort antal studenter från Skandinavien som läste vid olika europeiska universitet på 1600-talet och i början av 1700-talet; den mest bekante är Linné.

Det kulturella intresset skulle man kunna sammanfatta med en fascination för det ro-

mantiska Norden, där de gamla sagorna och unika författare som H.C. Andersen (1805–1875) och Fredrika Bremer (1801–1865) spelade en stor roll. H.C. Andersen firade triumfer med sina konstsgor och Bremer uppskattades för sina realistiska skildringar, som man till exempel i det nederländska språkområdet såg som ett moraliskt svar på fördärvliga franska författare som George Sand.

Till saken hör att man på 1800-talet började grunda institutioner för moderna språk vid olika universitet. Skandinavistiken har profiterat på denna utveckling. Den akademiska skandinavistiken i Nederländerna började, som i så många andra länder, med studier i fornländska. Men snart skulle man även kunna läsa de moderna nordiska språken. Detta har sannolikt samband med det ovan nämnda intresset för det moderna genombrottet. Med Henrik Ibsen (1828–1906), August Strindberg (1849–1912) och Anne Charlotte Leffler (1849–1892), för att nämna några, blev den nordiska litteraturen uppmärksam och populär. Den uppfattades som ny, modern och fräsch.³

Två fält – två historiker

I det nederländska språkområdet, för att återgå till den akademiska skandinavistiken, befinner vi oss nu i en helt annat och mindre gynnsam situation än 2006. Det dystra läget har att göra med den 'utvärderingskultur' som Anna Cullhed talar om i artikeln "Litteraturvetenskapens identitet och internationalisering" (*Tidskrift för litteraturvetenskap* 2011:3–4), baserad på ett föredrag vid ämnesmötet i litteraturvetenskap, Lunds universitet, 10–11 mars 2011. Hon ställer i samma inlägg en högst aktuell fråga: "Om inte vi studerar svenskspråkig litteratur, vem ska då göra det?"⁴ När den tradition av akademisk skandinavistik, som utvecklades i Europa och USA, kommer att försvagas och kanske till en del försvinna, är det förhoppningsvis litteraturvetarna i de länder där språken talas, som fortsätter att göra det.

Cullheds fråga skulle också kunna vändas på och betraktas som representativ för just den inåtvända hållning som Dag Blanck kommenterade i sitt bidrag vid symposiet *Scandinavian Spaces: Memory – Art – Identity* (Lunds universitet, 7–9 juni 2012). Visst fanns och finns det forskare utanför Norden som forskar och undervisar i den danska, norska, svenska, den (forn)isländska och på några ställen till och med den färöiska litteraturen.

Att det finns två fält, ett i Norden och ett utanför, återspeglas även i ämnets historiskrivning. I Norden har man skrivit utförligt om den egna nationella historiken. Jag nämner några svenska exempel. Anna Nordenstam publicerade 2001 *Begynnelse. Litteraturforskningens pionjärkvinnor 1850–1930*. Ett annat verk är Bengt Landgrens *Universitetsämne i brytningstider. Studier i svensk akademisk litteraturundervisning 1947–1995* från 2005 med bidrag av bland andra Stefan Helgesson, Ulf Malm, Michael Gustavsson och Marta Ronne. Ett nordiskt exempel är tvåbandsverket *Viden-skab og national opdragelse. Studier i nordisk litteraturhistoriskrivning*, redigerat av Per Dahl och Torill Steinfeld (2001).

Den akademiska skandinavistiken utanför Norden har sin egen historia. Redan i ett tidigt skede har det funnits behov av att beskriva ämnets utveckling. Ett exempel är George Tobias Floms *A History of Scandinavian Studies in American Universities* (1907), en utvidgad version av en översikt från 1906.⁵ Flom beskrev på sextio sidor utvecklingen av skandinavistiken i Förenta staterna. Han anger som första universitet där man kunde läsa nordiska språk New Yorks universitet 1858. Flom ger en ganska detaljerad uppräkningslista, och tack vare detta kan man dra några intressanta slutsatser av materialet, till exempel vilken litterär kanon som var gällande vid universiteten i USA. Författare som lästes på 1800-talet var bland andra Adam Oehlenschläger (1779–1850), H.C. Andersen, Thomasine Gyllembourg (1773–1856), Henrik Ibsen, Esaias Tegnér (1782–1846) och

Johan Ludvig Runeberg (1804–1877). Kring 1900 tillkom Selma Lagerlöf (1858–1940), Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910) (framför allt hans *Synnøve Solbakken* från 1857) och August Strindberg. Eddan lästes vid alla universitet redan från början. I Floms bibliografi kan man dessutom se vilka författare som översattes till engelska. Förutom de ovan nämnda kom i engelsk översättning bland andra Arne Garborg (1851–1924), Jonas Lie (1833–1908), Fredrika Bremer, Emilie Flygare-Carlén (1807–1892), Viktor Rydberg (1828–1895), Zacharias Topelius (1818–1898) och Carl Michael Bellman (1740–1795).

Floms släkt hade utvandrat från Norge till Amerika och det ligger kanske nära till hands att tolka skandinavistikens utveckling i USA som en följd av den stora utvandringen från Skandinavien till Amerika. Ett skäl som Gösta Franzen nämner i sin historiska översikt över den amerikanska skandinavistiken 1964 i tidskriften *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies*, är att de första skolor där man kunde lära ett av de nordiska språken blev grundade på 1600-talet därför att man ville behålla det egna språket.

The governor was urged by his Government to see to it that the Swedish language was kept pure and unmixed with Dutch and English which was used in the neighbouring settlements, and that young people be duly instructed in the articles of the Lutheran Church.⁶

Man kan kalla det för ett etno-lingvistiskt motiv kombinerat med ett religiöst syfte.

Eftersom Dag Blanck har ett bidrag om situationen för skandinavistiken i Amerika i detta nummer av *TfL* går jag inte närmare in på Flom eller Franzén. Man kan dock konkludera att den akademiska skandinavistiken i USA hade ett naturligt försprång framför den europeiska skandinavistiken även institutionellt sett: The Society for the Advancement of Scandinavian Studies (SASS) grundades 1911 och tidskriften *Scandinavian Studies* startades

1917 som en fortsättning på *Publications of the Society for the Advancement of Scandinavian Study* (se vidare Blanck i detta nummer).

En annan övergripande organisation är *The International Association of Scandinavian Studies* (IASS). År 1956 hölls den första kongressen av IASS i Cambridge. På fjärde kongressen i Aarhus 1962 blev IASS en officiell organisation med stadgar, en president (ordförande) och en kommitté.⁷ Även om IASS är en internationell organisation, är den ganska ”europiskt” orienterad. Vartannat år organiseras en kongress vid ett nordiskt universitet och vid ett i övriga Europa. Den enda kongressen som hållits utanför Europa var 1984 i Seattle (USA) med Birgitta Steene som ordförande.

Den amerikabaserade tidskriften *Scandinavian Studies* fick 1962 en europeisk motsvarighet i den tidigare nämnda *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies*. Under de första åren fanns olika översiktsartiklar som den redan nämnda översikten om USA av Franzén. Andra artiklar handlar om Italien, Holland, Belgien, Frankrike och till och med om skandinavistiken i Ryssland och i Sovjetunionen.⁸

Av dessa översiktsartiklar vill jag kort behandla Pochljobkins två bidrag i *Scandinavica* från 1962 och 1966. Pochljobkins arbete är intressant eftersom det gav mig som forskare insikter i hur man uppfattade nordisk litteratur i Ryssland. Det visade sig att bilden av nordisk litteratur som en ny och fräsch litteratur inte bara var ett västeuropeiskt fenomen. Av Pochljobkins bidrag framgår det att samma bild antagligen fanns i Ryssland. Men samma bild har inte samma bakgrund. Den västeuropeiska bilden bottnar i de litterära strömningars kamp, nämligen att man kring 1900 betraktade nordisk litteratur som ett bra alternativ till den dominerande franska litteraturen.⁹ Bilden i Ryssland har sannolikt med det politiska läget att göra. I den ryska skandinavistiken fram till 1917 kan man se olika strömningar. Inom en riktning utgick man från ett språkligt

släktskap mellan nordiska och slaviska språk och man uppfattade nordisk litteratur som ossiansk. Denna grupp som ivrade för skandinavistiken kallades för "Normanister". Kring 1840 kom en motrörelse av "anti-Normanister". De protesterade mot denna "Scandinavomania". Pochljobkins artikel publicerades 1962 och det skulle kunna vara spännande att betrakta denna motrörelse mot bakgrund av det politiska läget. Finland blev ju del av Ryssland 1809, men dessa historiska skeenden diskuterar Pochljobkin inte. På 1890-talet blev nordisk litteratur populär och "refreshed the reader with a breath of fresh air".¹⁰ Här citerar Pochljobkin en anonym skribent som publicerade en artikel om moderna nordiska författare 1896 i *The Russian Herald* (Russly Vestnik).

En annan sak som bör påpekas är att det fanns ytterligare en uppdelning inom den ryska skandinavistiken: de som ville inkludera historia och hade en allmän syn på skandinavistiken; och de som ville se litteraturstudiet och historiestudiet som två separata linjer.

I sitt andra bidrag från 1966 beskriver Pochljobkin perioden 1917–1965. Av hans beskrivning framgår tydligt hur stort marxismens inflytande var inom den akademiska skandinavistiken. Pochljobkins text präglas av en tydlig marxistisk retorik. Ett viktigt tema i sovjetforskningen blev "the Varangian era", den så kallade "Norman-perioden", och den korrekta vetenskapliga förklaringen. "Thus the correct explanation of Russo-Scandinavian relations in the ninth to eleventh centuries became a problem of the greatest scholarly importance".¹¹ Det som var problemet var huruvida svenskarna verkligen hade haft ett inflytande under denna period. Man ansåg på 1920- och 1930-talet att de förra "normanisterna" var alltför romantiska. Med nya (arkeologiska) metoder kom man till slutsatsen att de vikingar som var i Ryssland under denna period var för få och att de därför inte hade kunnat stå för utvecklingen av en social och ekonomisk process som hade format den gamla ryska staten.

Den ryska historien skulle justeras och skrivas om.

Ett annat viktigt forskningsämne i sovjet-skandinavistiken blev socialdemokratins och uppkomsten av arbetarrörelserna i Norden, det vill säga studiet av det moderna Skandinavien kom i gång och forskning av "Norman-perioden" blev mindre dominerande inom skandinavistiken. Det hade också att göra med att de som sysslade med "Norman-perioden" blev betraktade som "normanister", även om de hade ett anti-normanistiskt perspektiv.

Efter andra världskriget börjar enligt Pochljobkin en ny fas i sovjet-skandinavistiken. Det utvecklades utöver den historiskt inriktade skandinavistiken två andra forskningsfält: filologiska studier och litteraturstudier. Två centra profilerade sig: ett centrum i Moskva, där man studerade det moderna Skandinavien och dess internationella, politiska och socio-ekonomiska situation, och ett annat centrum i Leningrad (Sankt Petersburg), där man fokuserade på språk- och litteraturstudier. Det grundades dessutom olika vetenskapliga tidskrifter. På 1950-talet och under tidigt 1960-tal ser Pochljobkin en professionalisering av de olika fälten.

Studiet av de rysk-skandinaviska förbindelserna går dock som en röd tråd genom de olika fälten. Att Pochljobkin i slutet av sin andra översikt uppmärksammar de många översättningar av nordisk litteratur till ryska eller till och med till något av de andra språk som talas i Sovjetunionen kan anses vara belysande för detta.

Ur denna historik framkommer att uppkomsten och utvecklingen av ett fält beror på många olika faktorer. En viktig faktor är naturligtvis det vetenskapliga intresset, men de religiösa, etnolingvistiska, nationalistiska och politiska faktorerna är lika viktiga.¹²

”State of the field” på 2000-talet

USA och Europa var alltså de geografiska kärnområden där den akademiska skandinavistiken utanför Norden utvecklades på 1900-talet. 2000-talet verkar vara en övergångstid, i vilken vi kanske kommer att vara med om genomgående förändringar och spännande utmaningar. Nya inriktningar för skandinavistiken skulle kunna utvecklas i andra geografiska områden, till exempel i Sydamerika och Japan.

Jag gör inte anspråk på att ge en fullständig översikt, jag har baserat mig på egna erfarenheter vid universiteten i Ghent (Belgien) och Groningen (Nederländerna), och jag har frågat runt hos kollegor i andra länder och på det sättet fått information. I USA är skandinavistikens läge också ett aktuellt tema. Man planerar på SASS-mötet 2013 en så kallad ”state-of-the-field”-stream.¹³

Vad händer i Europa? I Europa sker stora förändringar, som ofta är av finansiell art. Den utvärderingskultur som Anna Cullhed syftar på har snarare med ämnets lönsamhet att göra än med kvalitet. De små språken och andra ämnen som drar relativt få studenter har framför allt fallit offer för det. På flera ställen slås utbildningar samman. I det nederländska språkområdet och i Österrike har man satt igång sammanslagningar och bildat ”europeiska studier”.

I Groningen såg skandinavistikens ställning efter Bolognareformen 2003 bra ut. De starka sidorna var, vid sidan om framgångsrika ansökningar hos det nederländska forskningsrådet, en hög standard när det gäller språkinläring. Så deltog Groningen och Ghent i ett Lingua2-prjekt (ett EU-projekt, koordinerat av Svenska insitutet) för att utveckla en kurs i svenska på Internet. Det nordiska perspektivet sågs av en utvärderingskommitté som en styrka. Det som Groningen också har gemensamt med Amsterdam och Ghent är att man läser både språk och litteratur, och att studenter-

na får tillfälle att utveckla passiva kunskaper i de andra två huvudspråken. Institutionen i Groningen har också många internationaliseringsarbeten, både inom undervisning och forskning; till exempel internationaliseringsprojektet ”Peripheral autonomy? Longitudinal analyses of cultural transfer in the literary fields of small language communities” som startades 2006 tillsammans med Ghent och Uppsala. Ett av resultaten av projektet är skriftserien *Studies on Cultural Transfer and Transmission*. Både litteraturvetarna och lingvisterna var framgångsrika i att skaffa forskningspengar från det nederländska forskningsrådet.

2006 trodde jag att det skulle bli svårt för nationella byråkrater att hitta skäl för en nedläggning, framför allt när man hade lyckats bli spindeln i flera nätverk. Men det politiska och ekonomiska läget i Nederländerna har ändrats dramatiskt och det fick stora konsekvenser för universitet och högskolor. En av följderna i Nederländerna är att framför allt kulturstudier hotas av nedläggning. I Groningen försöker vi rädda de små språken genom en sammanslagning. I höst börjar en ny utbildning: ”europeiska studier” och när de studenter, som nu börjar sitt andra år enligt den gamla studieordningen för en kandidatexamen, är färdiga med sina studier finns det inte längre en självständig utbildning i skandinavistik i Groningen. Hur stor del skandinavistiken kommer att få inom den nya utbildningen eller hur rudimentär den kommer att bli, är svårt att se. Men man kan fortfarande välja danska, norska och svenska. Hur språkinläringen kommer att bli, eller vilken nivå våra studenter kommer att nå är ännu inte klart. De involverade utbildningarna är tyska, frisiska, skandinavistik, institutionen för de finsk-ugriska språken, romanistik (franska, italienska och spanska) och ryska.

I Ghent gjorde man samma sak redan för några år sedan, men det blev enligt min åsikt en bättre ”lösning”. Studenten väljer två språk, så det kan antingen bli svenska och tyska,

nederländska och svenska, latin och svenska, eller tyska och engelska etc. Man väljer senare i vilket språk de skriver sin kandidatuppsats och masteruppsats. Det medför en sund konkurrens mellan språken.

Sammanslagningar i olika konstruktioner som nu äger rum i Groningen är ganska vanliga nuförtiden vid universiteten i Europa. En blygsam inventering visar att läget i det nederländska språkområdet på sätt och vis är likartat med det i andra länder.

I Riga (Lettland) finns fortfarande ett intresse för svenska (norska eller danska). Studenterna väljer dock rent målinriktat ett skandinaviskt språk för att sedan få jobb på något skandinaviskt företag eller för att kunna fortsätta studera i Skandinavien. Jämfört med 1990-talet finns det ett mindre antal studerande som läser skandinavistik som ett studieprogram. Denna tendens ser man oftare. Att lära sig ett nordiskt språk görs ur ett praktiskt och ekonomiskt perspektiv. Det akademiska studiet lockar färre studenter.¹⁴ Universitetet tar dock bara in studenter som vill läsa svenska vart tredje år. Övriga är hänvisade till ett tillfälle i veckan. De andra två åren tar man in studenter som får läsa norska eller danska. Bäst vore det väl om man kunde välja vilket som av de skandinaviska språken.

Svensklektorn i Riga började undervisa i Ventspils (Lettland) en gång i vecka. Där var genvaret stort, 47 studenter ville läsa, 22 togs in och alla utom en fullföljde terminen. I höst fortsätter de och eventuellt blir det en nybörjarkurs till. Anledningen till det är att dekanen ser språkutbildning och tolkutbildning som ett sätt att stödja företaget och jobb i Ventspils.

I Frankrike ser man samma tendens som i andra länder: så fort en utbildning inte längre är lönsam hotas den av nedläggning. I Lyon är lönsam hotas den av nedläggning. I Lyon till exempel finns bara svenska kvar. Danska, isländska och norska försvann när universitetets styrelse ansåg att det var för få sökanden. I Lyon startades ett nytt kandidatprogram med engelska respektive tyska och svenska, med lit-

teratur, kultur och lingvistik. Det verkar vara ett sätt att överleva. Läget i Paris och Caen verkar vara stabilt, situationen i Strasbourg, Lille och Rennes är mer osäker.¹⁵

I England har stora nedskärningar skett. Norwich och många andra institutioner finns inte längre kvar, men det har utvecklats starka centra. The Department of Scandinavian Studies vid University College i London (UCL) är ett bra exempel. Där jobbar man mycket med att sprida kännedom om ämnet både nationellt och internationellt, och institutionen fick utmärkelsen *The UCL Provost's Departmental Award for Public Engagement 2010–11*. De organiserar olika återkommande evenemang. Från februari 2011 har de *Nordic Noir Crime Fiction Book Club* där besökarna diskuterar nordisk kriminallitteratur tillsammans med specialister från utbildningen i London. Läsklubben bjuder in författare och översättare. "Ultimately, the project has three aims: to enrich the public's understanding of the Nordic cultures behind crime fiction; to learn from fans of Scandinavian crime about their reading practices and perceptions of Scandinavia; and to tempt fans of this genre to try out Scandinavian fiction of other kinds, too."¹⁶

Andra projekt är: "UCL Impact PhD Studentships in Swedish-English Translation", ett sammanarbete mellan UCL Scandinavian Studies och Sveriges ambassad i London för att stimulera tillväxten av litterära översättare från svenska till engelska. Jag ser detta som en utmärkt framtidsriktad aktivitet. När det inte längre finns utbildade översättare, vem ska då förmedla utländsk litteratur?

Från 2009 organiseras varje månad "Bright Club". Lärare och forskare transformeras då till "comedians for one night only". Hittills har 14 medarbetare haft ett uppträdande där de talat om olika kulturella företeelser: från film och bokhistoria till fornsvenska. "Hundreds of people, mostly in the hard-to-reach twenty-to-thirty-something age range, have thus learnt something new and engaging

about Scandinavian culture; and the performers have developed their communication skills and confidence, learning to think about their research in new ways.”¹⁷

Institutionen i London svarar sedan 2010 för *Norvik Press*, ett förlag som ger ut bland annat litteraturvetenskaplig litteratur, översatt litteratur och tidskriften *Scandinavica*. Medarbetarna arbetar tvärvetenskapligt inom undervisning och forskning, är aktiva i att göra ansökningar och har en nordisk dimension i undervisningen.¹⁸

Det finns andra starka centra som ”UCL Scandinavian Studies” utanför Norden; i Berlin finns ett sådant, Das Nordeuropa-Institut. Är detta framtiden för skandinavistiken i Europa? En möjlighet att överleva? Påfallande är att i det ena geografiska området ses skandinavistiken som en möjlighet att stärka ekonomin och att skapa jobb (Lettland). I andra geografiska områden (Frankrike, Nederländerna) ses färre sökanden som ett skäl att lägga ned utbildningar. Dessutom har utbildningens kvalitet ingen effekt på nedläggningsbeslut som baserar sig på finansiella grunder snarare än på innehållsmässiga.

I väntan på...?

Vilka ”missade chanser” skulle kunna transformerar till ”kreativa lösningar”?

Kulturinstitutionerna som Norla (Senter for norsk skjønn- og faglitteratur i utlandet) och Svenska institutet skulle kunna utveckla gemensamma insatser. Till en del finns det samarbete inom ramen för Nordiska rådet (Lektorpuljen) som ger stöd till exempelvis kongresser, kulturella aktiviteter och författarbesök. Men för att bromsa den negativa utvecklingen krävs mera. Man skulle även kunna satsa på utveckling av akademiska studier i nya geografiska områden som Japan, Kina och Sydamerika. EU-utskott skulle kunna mobiliseras. Nedläggningen av de små språken vid universiteten har inte bara följder för kvalitén

på litterär översättning utan också för kontinuiteten i utbildningen av experter på de olika kulturerna inom och utom EU. Det är ett måste för handelsförbindelser. Vad kan vi akademiker göra? Vi bör utnyttja våra akademiska nätverk som IASS och SASS på ett mer effektivt sätt. Vi skulle kunna göra en inventering av hela läget till att börja med.

Och annars blir det kanske bara ”i väntan på” en ny Bremer, en ny Andersen, ett nytt modernt genombrott med en ny Ibsen, Strindberg eller Lagerlöf. För det verkar som om kriminallitteraturens internationella genombrott inte räcker till. Än så länge förblir de akademiska studierna i små språk hotade och hamnar alltmera i periferin.

Dessutom behöver vi en metahistorisk reflektion för att kunna skapa nya perspektiv för nordiska studier i en förändrad europeisk och internationell kontext.

Epilog

Medan jag jobbade med tidskriften *Scandinavica* visade det sig att några exemplar innehöll ’bonusmaterial’. Jag hittade en kort brevväxling mellan Elias Bredsdorff (professor i Cambridge) och dr. Otto Oberholzer (Zürich, senare professor i Kiel) som ägde rum i perioden december 1962–februari 1963. Brevet handlar om recensioner och om vem som ska bli medlem i tidskriftens ”advisory board”. De ger en bra insikt i denna del av skandinavistikens historia och varnar också för att slänga gamla tidskrifter...

Noter

- 1 Avdelningen i Ghent erbjuder även finska som sidosämne. I många länder finns det naturligtvis institut (folkhögskolor etc.) och privatpersoner som erbjuder kurser i danska, norska och svenska. I detta bidrag begränsar jag mig till universitetet.
- 2 Litteraturens värde. Ett symposium om litteraturens och litteraturvetenskapens bidrag till den kulturella, etiska och samhällsliga utvecklingen – svenska och tyska perspektiv, Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien och Riksbankens jubileumsfond, Stockholm, 26–28 november 2004.
- 3 Se bl.a. Petra Broomans, ”Hur skapas en litteraturhistorisk bild? Den nordiska litteraturens ’fräschhet’ i Nederländerna och Flandern”, i Per Dahl och Torill Steinfeld (red.), *Videnskab og national opdragelse. Studier i nordisk litteraturhistorieskrivning* (2 band), Forskningsprogrammet Norden og Europa: Nord 2001:30, København 2001, s. 487–541.
- 4 Anna Cullhed, ”Litteraturvetenskapens identitet och internationalisering”, *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2011:3–4, s. 127.
- 5 George Tobias Floms, ”A History of Scandinavian Studies in American Universities. Together with a Bibliography”, *Iowa Studies in Languages and Literature*, N:o 11, May 1907.
- 6 Gösta Franzen, ”The Development of Scandinavian Studies in the United States”, *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies* 1964:1, s. 35f.
- 7 Se Elias Bredsdorff and Janet Garton, *The History of The International Association of Scandinavian Studies*, Norwich: Norvik Press, 2006.
- 8 Dr. W.W. Pochljobkin, ”The Development of Scandinavian Studies in the U.S.S.R. up to 1917”, *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies* 1962:2, s. 89–113.
Mario Gabrieli, ”Nordic Studies in Italy”, *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies* 1963:1, s. 21–26.
P.M. Boer-Den Hoed, ”Scandinavian Studies in the Netherlands”, *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies* 1963:2, s. 122–137.
Alex Bolckmans, ”Nordic Studies in Belgium”, *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies* 1964:2, s. 110–120.
- Régis Boyer, ”Les études scandinaves en France”, *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies* 1965:2, s. 127–144.
- Dr. W.W. Pochljobkin, ”The Development of Scandinavian Studies in the U.S.S.R. (1917–1965)”, *Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies* 1966:1, s. 14–40.
- 9 Broomans 2001.
- 10 Pochljobkin 1962, s. 107.
- 11 Pochljobkin 1966, s. 17.
- 12 Förutom översiktsartiklar finns det annat material att ta del av om skandinavistikens historia utanför Norden: biografier av institutioner och biografier av personer verksamma inom ämnet. Den redan nämnda *The History of The International Association of Scandinavian Studies 1956–2006* (2006) av Elias Bredsdorff och Janet Garton, är ett exempel på en institutionshistoria. Bredsdorff och Garton beskriver utvecklingen av IASS och deras bok är ett viktigt dokument när man vill veta någonting om detta internationella nätverk. Ett exempel på en personsbiografi är den av Amy van Marken (2010). Den beskriver hennes betydelse för den nationella och internationella skandinavistiken och den behandlar även den nederländska skandinavistikens utveckling. Petra Broomans en Janke Klok, *Mijn vak werd mijn leven. Amy van Marken (1912–1995)*, Groningen: Barkhuis, 2010.
- 13 Se <http://www.scandinavianstudy.org/site/>
- 14 Med tack till Ivars Orrehovs (chefen för utbildningen i Riga) och Cecilia Wargelius, svensklektorn i Riga.
- 15 Med tack till William Fovet (ledaren för den skandinavistiska avdelningen i Lyon).
- 16 E-postbrev från Claire Thomsen till Petra Broomans, 31/5 2012.
- 17 Ibid.
- 18 Jag tackar Claire Thomson (chefen för UCL Scandinavian Studies) för samtal och all information hon gett.

FRÅN DET NORRÖNA TILL VÄLFÄRDSSTATEN

Scandinavian Studies i USA

av Dag Blanck

Under våren 1911 höll the Society for the Advancement of Scandinavian Study (SASS) sin första konferens vid University of Chicago. Organisationen hade grundats av amerikanska akademiker med intresse för Skandinavien, dess litteratur, språk och kultur. SASS, som fortfarande lever och frodas med årliga konferenser och som publicerar tidskriften *Scandinavian Studies*, är ett exempel på den forskning och undervisning om Skandinavien som pågår utanför dessa länders gränser – eller på vad som ibland, från Skandinavien perspektiv, brukar kallas för den utländska skandinavistiken.

Detta föredrag är ett inlägg om den amerikanska skandinavistiken och skall ses som ett första försök att säga något om ämnets bakgrund och innehåll. Först några allmänna observationer. Undervisning och forskning om Skandinavien bedrivs enligt Svenska Institutet vid över 200 lärosäten i över 40 länder. Två länder har sedan det förra sekelskiftet dominerat den utländska skandinavistiken – Tyskland och USA. I Tyskland går rötterna tillbaka till den senare delen av 1800-talet med de nordiska instituten i Kiel och Greifswald som speciellt starka, och idag finns undervisning i svenska på knappt femtio lärosäten. I USA kan de akademiska studierna av skandinaviska språk och ämnen spåras tillbaka till 1860-talet, och ämnet hade vid sekelskiftet 1900 etablerats både på ett flertal privata och delstatliga lärosäten. Idag noterar Svenska Institutet undervisning i svenska vid knappt trettio amerikanska universitet och colleges.

Något måste också nämnas om de geografiska benämningarna. I USA talas det i huvudsak om Skandinavien och de flesta institutioner och program har ordet "Scandinavian" i sina beteckningar. Då ämnet etablerades i USA avsågs med Skandinavien Danmark, Island, Färöarna, Norge och Sverige. Under senare år har betydelsen vidgats, för att främst inkludera Finland och de samiska områdena. Vid ett lärosäte har dessutom studiet av de tre baltiska språken och länderna kombinerats med det skandinaviska och/eller nordiska. Det är värt att notera att i Tyskland talas det ofta om Norden och nordistik än Skandinavien och skandinavistik.

Det finns två huvudsakliga rötter till den amerikanska skandinavistiken – en etnisk och en filologisk. Den etniska roten går tillbaka på den betydande invandringen från Skandinavien till USA under senare delen av 1800-talet och 1900-talets första decennier. Vid sekelskiftet 1900 uppgick den skandinaviskättade befolkningen i USA till omkring tre miljoner personer, tydligt koncentrerade till Mellanvästern men med bosättningar även på väst- och östkusterna. Betydande etniska samhällen uppstod kring dessa skandinaviska immigrantgrupper. Här spelade det kulturella arbetet en viktig roll, bland annat genom grundandet av ett antal skandinavisk-amerikanska *colleges* som kom att spela en stor roll för studiet av de skandinaviska språken och kulturen. Här kan nämnas de svenskgrundade Augustana College, Gustavus Adolphus College och North

Park College, de norskgrundade Luther College och St. Olaf College i Northfield, Minnesota och de dansk-amerikanska Dana College och Grand View College. Samtliga är belägna i de skandinavisk-amerikanska kärnområdena i Mellanvästern och är grundade mellan 1860 och 1900.

Vid dessa lärosäten erbjöds barn till de skandinaviska invandrarna möjligheter till utbildning. Även om skolornas rötter var skandinaviska betonades också tidigt deras amerikanska natur – och läroplanerna kom snart att påverkas av amerikanska förebilder. En viktig faktor skilde dem dock från rent amerikanska colleges, nämligen undervisningen i de skandinaviska språken, litteraturerna och kulturerna.

Skandinavistiken etablerades likaså vid de stora amerikanska delstatliga och privata universiteterna under 1800-talets senare del. En lista över dessa inkluderar till exempel University of California (Berkeley och Los Angeles), Cornell University, Harvard University, University of Illinois, University of Minnesota, University of Washington och University of Wisconsin. Även här var den etniska faktorn ibland viktig. I delstater med stora skandinaviska befolkningsgrupper fungerade skandinav-amerikanerna som effektiva påtryckningsgrupper och i Wisconsin, Minnesota och Washington antogs speciella lagar som stipulerade att delstatens universitet skulle inrätta professurer i *Scandinavian Studies*.¹ Många av lärarna och forskarna inom ämnet i USA har också varit av skandinavisk härkomst. Dessa skandinav-amerikaner använde alltså sin språkliga och kulturella bakgrund som ett sätt att integreras i det amerikanska samhället genom en akademisk karriär på de amerikanska universiteterna.

Det amerikanska akademiska intresset för Norden utanför de skandinavisk-amerikanska grupperna var starkt knutet till studiet av det medeltida Englands historia och litteratur. Den stora betoning på fornengelska och

anglosaxiska som växte fram både i Storbritannien och USA under senare delen av 1800-talet ledde också vidare till Norden, framför allt till Island och det fornnordiska. Inte minst Beowulfkvädet spelade en stor roll i detta sammanhang. Willard Fiskes stora intresse för Island och det fornländska språket och litteraturen – vilket resulterade i den viktiga Fiske Icelandic Collection vid Cornell University och i undervisning och forskning i isländska ämnen från 1870-talet och framåt – är ett exempel på detta. Relativt få av denna grupp av amerikanska skandinavister hade sitt etniska ursprung i Skandinavien.

Listan över undertecknarna av uppropet för att grunda SASS visar denna dubbla bakgrund tydligt. Initiativet kom från George Flom vid University of Illinois, som forskade inom norsk lingvistik och var av norsk-amerikansk härkomst. I listan syns också A.A. Stomberg från University of Minnesota som forskade inom svensk litteratur och historia, av svensk härkomst, och Chester Gould från University of Chicago, som forskade inom fornnordiska men inte var av skandinavisk härkomst.

*

Hur har den amerikanska skandinavistiken sett ut under 1900-talet? Vilka ämnen och områden har studerats? I det följande använder jag SASS och tidskriften *Scandinavian Studies* (SS) som mina källor.

Den första frågan är vilka språk- och kulturområden som har varit mest populära i tidskriften. I tabellen nedan visas fördelningen av samtliga artiklar publicerade i SS under perioden 1911–2000.

Tabell 1. Språk- och kulturområden för artiklarna i *Scandinavian Studies* 1911–2000.

1. Svenska/Sverige	395
2. Fornnordiska/det medeltida Island	325
3. Norska/Norge	263
4. Danska/Danmark	184

5. (Modern) isländska/Island	84
6. Finska/Finland	37
7. Det finlandssvenska området	15
8. Samiska/Sameland	12
9. Färöiska/Färöarna	12

Som synes dominerar intresset för Sverige, det medeltida Island och Norge, följt av Danmark och det moderna Island. De nordiska områden som är svagast representerade bland artiklarna i *SS* är Finland, Sameland och Färöarna. Vissa tidsmässiga förskjutningar bör observeras. Den svenska dominansen är stark fram till 1970, medan skillnaden mellan svenska, fornnordiska och norska utjämnas under perioden 1970–2011. Finska ämnen förekommer inte alls före 1970. Likaså är det amerikanska intresset för samiska och den samiska kulturen ett modernt fenomen som växer fram från 1990-talet. Man bör speciellt notera den starka ställning som Island och den isländska kulturen innehar bland amerikanska skandinavister. Det är framför allt det medeltida Islands språk och kultur som har fångat det amerikanska intresset, även om det moderna Island också är representerat. (Om det medeltida och moderna Island i tabellen ovan läggs ihop skulle området placeras på första plats.)

Nästa fråga blir vilka ämnen inom dessa språk- och kulturämnen som de amerikanska skandinavisterna har studerat. Ett försök att gruppera artiklarna i *SS* i olika ämneskategorier redovisas i tabell 2.

Tabell 2. De ledande ämneskategorier bland artiklarna i *Scandinavian Studies*, 1911–2000.

1. Litteraturvetenskap	576
2. Språkvetenskap	184
3. Teater/drama	135
4. Historia	110
5. Politik	50
6. Invandring	28
7. Folklore	25

Som framgår dominerar intresset för litteraturvetenskap inom de olika språk- och kulturområdena stort. Om teater och drama, vilka här särredovisas, också förs till litteraturvetenskap blir dess ställning ännu starkare. På andra plats kommer språkvetenskap. Inom denna kategori finns ett tydligt fokus på fornnordisk lingvistik och språkhistoria, även om de andra skandinaviska språken också har uppmärksammas. Bland övriga ämnen märks historia, politik och folklore. Kategorin ”invandring” avser de skandinaviska invandrargrupperna och deras historia och kultur i USA.

Intresset för skandinavisk litteratur bland de amerikanska skandinavisterna har varit starkt under hela 1900-talet, och ökade under perioden efter 1970. Språkvetenskapen, däremot, var speciellt stark under perioden fram till 1970, varefter intresset har avtagit. Studiet av just språk och litteratur utgjorde under lång tid kärnan i ”area studies” vid amerikanska universitet och det är klart att även den amerikanska skandinavistiken har präglats av denna betoning av ”lang. and lit.”

Omkring 1970 gjordes olika försök att vidga skandinavistikens innehåll. Diskussionerna gällde främst huruvida ”the social sciences” – med vilket avsågs historia och politik – skulle beredas utrymme på SASS-konferenserna. Inte minst de moderna skandinaviska välfärdsstaterna och särskilt bilden av Sverige som ett föregångsland skapade ett växande amerikanskt akademiskt intresse för dessa frågor. Vid SASS-mötet 1971 vid University of Kentucky ordnades ett ”Scandinavian Social Sciences symposium”. Det var första gången som ”a substantial number of papers on Scandinavian social science topics have been presented in the United States at a single meeting”, och här diskuterades frågor om nordisk historia, politiskt samarbete och svensk socialpolitik.² Experimentet fortsatte det följande året då konferensen hölls på Columbia University, New York City. Nu bestod konferensen nästan till hälften av anföranden inom ”social scien-

ces”, med fokus på historia, statskunskap och sociologi.

Ett visst motstånd mot denna vidgning av den amerikanska skandinavistiken fanns bland en äldre generation av språk- och litteraturvetare. Vid SASS-mötet i New York 1972 ordnades en paneldiskussion om skandinavistikens dåvarande ställning i USA. Den påbörjade förändringen av ämnesrådets definition fångades väl av Franklin Scott, en historiker från Northwestern University vars omfattande produktion hade börjat 1937 med en studie av Bernadottes trontillträde i Sverige. ”New breezes are blowing” menade Scott, ”no tornadoes but gentle winds of change”. Nu kunde samhällsvetare och historiker samsas med språk- och litteraturvetare. ”True we are still segregated in separate but equal parallel sessions, but at least we walk the same corridors and this once a year we rub elbows with one another”. Denna förändring i ämnets innehåll, fortsatte Scott, betydde också att utövarna hade förändrats. Det var inte längre en dominans av forskare av skandinaviskt etniskt ursprung. ”We have Anderson, Lindgren, Hämäläinen and Hillman, but we also have Capps, Smith, Cohen, Murray and Koblik”, noterade han. På samma sätt menade han att bland de studenter som flockades till skandinavistiken – och kanske då speciellt till de nya kurserna i historia och samhällsvetenskap – fanns bara en liten andel av skandinavisk bakgrund, vilket kanske överraskade en del. Men, menade Scott, ingen behöver vara kines för att intressera sig för Kina eller fransman för att tycka om Paris. I stället drog han slutsatsen att det ökande intresset för Skandinavien och Sverige berodde på ett genuint intresse för de skandinaviska kulturerna, deras litteratur och konst, men också politiska och sociala system. ”In short America has awakened to the knowledge that Scandinavia has a culture of richness and vitality from which we have things to learn. All this has direct significance for teachers and writers on Scandinavian subjects, be they linguists, economists or historians”.³

Även om litteraturvetenskap som ämne och Sverige, Norge och Island som områden har bibehållit sin starka ställning inom den amerikanska skandinavistiken efter 1970, har denna vidgning av ämnesområdet fortsatt. Numera studeras också samisk kultur, den svenska välfärdsstaten och finsk historia. Även studiet av film och andra medier har vuxit sig starkt under senare år. Skandinavistiken har ibland setts som tvärvetenskap, med de möjligheter och problem detta innebär.

De amerikanska skandinavisternas ställning som både insiders och outsiders är intressant och kan ha betydelse för ämnets utveckling. De är forskare som är väl förtrogna med de skandinaviska språken och kulturerna, samtidigt som de är verksamma i akademiska miljöer utanför de kulturområden som de studerar. Vilken roll spelar detta? Väljer en amerikansk historiker eller litteraturvetare med Sverige som specialitet andra ämnen eller ställer hon andra frågor än sina svenska kollegor? Kan man tala om en speciell amerikansk (eller tysk eller engelsk eller fransk) skandinavisk kannon? Och hur integrerade (eller accepterade) är de amerikanska (eller tyska, engelska och franska) skandinavisterna av sina skandinaviska kollegor? Detta är spännande frågor som fortfarande väntar på svar – kanske vid nästa sammankomst för att studera den utländska skandinavistiken.

Noter

- 1 För följande bakgrund se bl.a. Larry E. Scott, "Scandinavian Studies in the United States", i Philip Anderson et. al. (red.), *Scandinavian Immigrants and Education in North America*, Chicago: Swedish-American Historical Society, 1995; Esther Chilstrom Meixner, *The Teaching of the Scandinavian Languages and Literatures in the United States*, Philadelphia: University of Pennsylvania, 1941; Allen J. Frantzen, *Desire for Origins. New Language, Old English, and Teaching the Tradition*, New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press, 1990 och Andrew Wawn, *The Vikings and the Victorians. Inventing the Old North in Nineteenth-Century Britain*, Cambridge: Brewer, 2000.
- 2 Brev från Gene Gage till Franklin Scott, 8 mars 1971. I Franklin D. Scott Papers, Box 4, Folder, 24. Series 11/3/16/9, Northwestern University Archives, Northwestern University, Evanston, Ill. (FDS Papers); Schedule, Annual Meeting of the Society for the Advancement of Scandinavian Study, University of Kentucky. FDS Papers, Box 4, Folder 24.
- 3 Scotts anteckningar inför panelsamtalet, FDS Papers, Box 4, Folder 24.